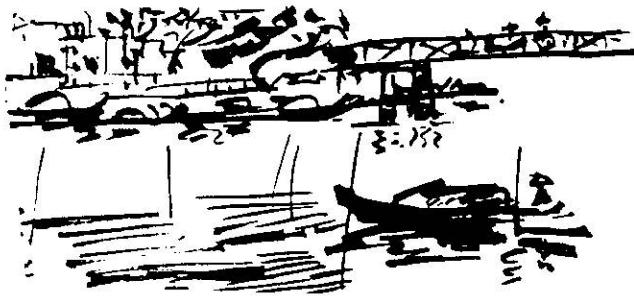

CẦU TRƯỜNG TIỀN

Cầu Trường Tiền, một kiến trúc quen thân của cố đô Huế... Nếu có ai nhắc đến tên cầu là chúng ta bồi hồi nhớ lại những hình ảnh êm đềm xa xưa, vui có buồn có, mà ngây ngô cũng có.

Nhớ đến Huế là nhớ đến sông Hương, mà nhớ đến sông Hương là phải nhớ đến cầu Trường Tiền 6 vải 12 nhịp.

Trước năm 1899, người dân xứ Huế chỉ dùng những chuyến đò ngang để sang sông: đò Kim long, đò Nhà Đò, đò Thùa phủ, đò Trường Tiền, đò Cồn...

Vào cuối thế kỷ 19, để bành trướng Chủ nghĩa Thực dân trên 3 miền đất nước, Pháp mới cho bắt đầu mở mang đường sá cầu cống. Quốc lộ 1 nối liên Nam Bắc được thực hiện; cầu Trường Tiền được xây cất để thay thế cho một bến đò cạnh Khu Công chánh Huế.

Cầu Trường Tiền được khởi công xây cất năm 1897 do hăng thâu Eiffel thực hiện và hoàn tất năm 1899. Toàn bộ cầu gồm 6 vải, dài tổng cộng lối 400m. Mỗi vải dài lối 67m. Tất cả được tựa trên 2 dà sắt chính hình vòng cung được lắp ghép bởi vô số đinh tán nướng đو trong lò than và tán ngay tại chỗ bằng búa tạ. Bề ngang của cầu rộng 6,20m. Sàn cầu lúc ấy giờ được lót bằng ván gỗ lim. Hai bên cầu lúc này chưa có lề bộ hành.

Một giai thoại lịch sử của cầu này làm tôi nhớ mãi:

Ngày đặt viên đá đầu tiên để khởi công công tác, viên Khâm sứ Pháp đã nói với vua Thành Thái:

"Khi nào cây cầu này gãy thì Nhà nước Bảo hộ sẽ trả lại nước An Nam cho bệ hạ."

TÔN THẤT NGỌ

Bảy năm sau, một vài cầu bị bão năm Thìn thổi bay xuống sông. Trong một buổi lễ, vua Thành Thái hỏi ngay Ông ta:

"Thế nào, cây cầu đã gãy rồi đấy!"

Viên Khâm sứ ngượng ngùng không biết trả lời làm sao dành nói sang chuyện khác.

Sau trận bão năm Thìn, cầu được tu sửa lại vào năm 1906. Lần này thì sàn cầu được đúc bằng bê-tông cốt sắt thay thế cho sàn ván gỗ nên có cầu hở:

*Chợ Đông Ba đem ra ngoài đợi
Cầu Trường Tiền đúc lại xi-mon
Ôi người lỡ hội chồng con
Về đây gá nghĩa vuông tròn với ta.*

Qua năm 1937 cầu mới được đại tu bổ lại. Lần này cầu được mở thêm hai lề hai bên dành cho bộ hành và xe đạp.

Lúc này là lúc chúng ta thấy xuất hiện những tà áo phất phơ của các nữ sinh Huế với mái tóc thè xòa xuống bờ vai dưới những vầng nón che nghiêng nửa mặt. Bóng dáng dịu hiền của các cô gái Huế thuở ta trên cầu đã một thời tô điểm thêm vẻ nên thơ cho xứ Huế.

Trong cuộc nổi dậy của toàn dân chống thực dân Pháp, cầu bị giật sập hai vải về phía tả ngạn vào mùa Giáng sinh năm 1946. Sau đó cầu được sửa tạm để sử dụng. Mãi đến năm 1953 cầu mới được sửa chữa lại như cũ.

Rồi biến cố Mậu Thân xảy đến, cầu Trường Tiền

lại một lần nữa bị phá hoại. Lần này một trong hai vải vì bị hư hại nặng nên phải phá bỏ để thay thế bằng một vải cầu tạm sàm ván gỗ.

Kể từ ngày cầu được xây cất đến nay, cầu có tất cả 4 tên gọi sau: - Khởi đầu, cầu có tên là cầu Thành Thái vì cầu được khánh thành dưới triều vua Thành Thái.

- Sau khi vua Thành Thái bị đày qua đảo Réunion, thực dân Pháp tự ý đổi tên cầu này là cầu "Clémenceau", tên của thủ tướng Pháp. - Sau ngày đảo chính Nhật (1945), chính quyền địa phương lại đổi cái tên Tây trên thành cầu Nguyễn Hoàng, và từ đó đến nay các chuyên viên miền Nam vẫn dùng tên này trong các hồ sơ kỹ thuật. - Nhưng người dân xứ Huế ít ai thích dùng 3 tên nói trên mà chỉ dùng cái tên "Trường Tiền" mà thôi. Cầu được mang tên này là vì cầu được xây cất cạnh Sở đúc tiền mà dân địa phương quen gọi sở này là Trường Tiền.

Cầu Trường Tiền đã bao lần bị thiên tai và chiến tranh dày xéo đến râm mìn. Nó cũng đã từng chứng kiến và đau lòng trước bao cảnh hưng vong của lịch sử.

Không có cầu Trường Tiền, Huế sẽ không còn là Huế đẹp Huế thơ nữa. Khác với cầu Giả Viên vừa "đen thuỷ" vừa "cứng ngắc" và cầu sông Hương vừa "lùn tịt" vừa "vô duyên", cầu Trường Tiền vừa thanh thoát lại vừa uyển chuyển. Cầu được sơn màu ánh bạc thường soi bóng xuống dòng sông thơ mộng. Trời mây sông nước và kiến trúc đã quyện lấy nhau để tạo thành một bức tranh tuyệt vời. Cầu Trường Tiền đã thành nguồn cảm hứng cho thi ca bình dân, nó đã để lại một hình ảnh thân thương không bao giờ phai mờ trong ký ức mọi người, đây là một hình ảnh êm đềm, một tác phẩm nghệ thuật bất hủ. Nó cũng là người bạn chân tình của người dân xứ Huế gần 100 năm nay.

*Cầu Trường Tiền sáu vải 12 nhịp
Em qua không kịp tội lầm anh ơi
Nghĩa tào khang ai đã sớm dứt
Đêm nằm tấm tức lụy nhỏ khôn trôi
Bấy lâu ni chịu tiếng mang lời
Đau có xa nhau đi nữa,
Cũng bởi Ông Trời mà xa.*

Tôi trở về thăm Huế vào mùa hè 1976 trong một chuyến công tác ở Bắc vào. Ghé Huế không kịp viếng thăm cảnh cũ người xưa thì đã phải vội vã ra bến xe đổi chuyến vào Sài Gòn.

Xe rời bến Nguyễn Hoàng qua cầu Sông Hương. Nhìn về bến Vân Lâu, Thương Bạc, rồi hướng về Đông Ba, Gia Hội mà lòng tôi se lại. Cầu Trường Tiền còn đó nhưng đã không còn nguyên vẹn, sông Hương còn đó nhưng cô lái đò đã biến biệt nơi mõ. Huế muôn màu, Huế đẹp, Huế thơ, Huế mờ, Huế mộng đã di vào dĩ vắng xa xưa rồi. Xe vẫn lăn bánh qua cầu sông Hương, cảnh vật hai bên như bị giật lùi về dằng sau. Cầu Trường Tiền lần lần khuất bóng sau hàng phượng vĩ. Anh tài xế rồ ga cho xe chạy nhanh hơn... đến đồng An Cựu, rồi sân bay Phú Bài, bãi biển Lăng Cô, đèo Hải Vân... Tôi đã xa Huế rồi!

Giờ đây thì Huế lại càng rách nát diệu tàn hơn nữa. Những cánh thu từ miền sông Hương, núi Ngụ ra tối hải ngoại là những nỗi lòng chua chát gợi cho chúng ta niềm thương nhớ vô cùng.

Dù sao đi nữa chúng ta cũng vẫn hy vọng Huế sẽ được hồi sinh trở lại nay mai. Chúng ta sẽ được thông dong dạo chơi vườn Ngụ và trên giòng sông phảng lặng để lắng nghe cung đàn muôn diệu thầm vọng từ ngày xưa. Chúng ta sẽ nghe sóng vỗ mạn thuyền nhịp nhàng với mái chèo kêu nước nhẹ luột trên sông Hương.

San Francisco, Hè 1992

TÔN THẤT NGỌ

PHÂN ƯU

Được tin nhạc mẫu AH Phùng duy Miễn

Cụ bà CÔNG NỮ LƯƠNG DIÊN

lệnh ái của cụ bà Hoàng Thành Thái,
đã qua đời ngày 31/8/92 tại Santa Ana, CA

AHCC xin thành thật chia buồn
cùng Anh chị Miễn và tang quyến,
kính cầu hương hồn Cụ Bà
sớm tiêu diêu cõi Phật.

AHCC